

**České školství v národně smíšených oblastech jihozápadu Čech
v letech 1880-1945**

Disertační práce PhDr. Karla Řeháčka je bezpochyby detailním popisem situace českého školství v národnostně smíšených oblastech jihozápadních Čech, a to v relativně dlouhém období 1880 – 1945. Jde dozajista o výsledek mnohaleté systematické badatelské práce, což mj. dokazují i autorovy odkazy na četné texty, které již k tomuto tématu publikoval. (Jeho dosavadní publikační aktivity jsou bezesporu úctyhodné a v takové míře se u posluchačů doktorského studia vyskytují jen zcela výjimečně.) Pramenná základna, kterou autor ke své práci využil je velmi široká, vezme-li v úvahu celkové pojetí tématu disertace a cesty, které k jeho zpracování Karel Řeháček zvolil, pracuje s relevantní a po mém soudu dostačující odbornou literaturou. Ačkoli respektuji autorovo právo volby způsobu zpracování daného tématu, uvítala bych, kdyby býval v některé z úvodních pasáží disertace svůj přístup nějak konceptuálně zařadil a svoji volbu vysvětlil, popř. naznačil jiné možnosti zpracování. Ráda bych proto, aby se k tomuto „problému“ vyjádřil při obhajobě disertační práce. Osobně vnímám jeho disertační práci jako **vynikající výsledek tradiční empiricko-kritické historiografie**. Nepochybně i v důsledku toho se na s. 6 (a rovněž v předcházející anotaci) objevuje formulace: „Hlavním cílem předkládané disertační práce je objektivní nástin vývoje českého školství v národnostně smíšených oblastech jihozápadu Čech ...“ Nicméně s vyjádřením *objektivní nástin vývoje* nemohu souhlasit, neboť na možnost objektivity poznání dějinného vývoje historická věda rezignovala již před řadou desetiletí.

Jako oponentka se musím vyjádřit rovněž k autorově snaze uchopit problém jaksi *od počátku*, tj. mimo časové vymezení tématu disertace. Ačkoli ve zvoleném metodologickém a teoretickém rámci to není neobvyklé, domnívám se, že zcela zbytečně jej to zavádí k povšechným a naneštěstí ne zcela správným vyjádřením o „soupeření mezi Čechy a Němci“. Projevuje se zde patrně již na přelomu 19. a 20. století artikulovaná *posedlost počátky historického dění*, nicméně i tentokrát je to na škodu věci. Je třeba si uvědomit, že chápání národa a národnosti v předmoderní společnosti vyrůstalo ze zcela jiných teoretických i praktických základů, což ovšem autor opomíjí. Ve snaze ilustrovat předcházející vývoj vytváří zkratkovitá spojení, a dopouští se tak jistých nepřesností. (V případě knižního vydání doporučuji velmi pečlivě zvážit, co z těchto partií v textu zachovat, popř. jak je doplnit a poopravit.)

Struktura disertační práce je založena převážně na chronologii, respektuje tedy postupný vývoj sledovaného problému. První dvě kapitoly jsou věnovány obecnému vývoji (české školství v národnostně smíšených oblastech před rokem 1918 a české školství v národnostně smíšených oblastech po roce 1918). Autor v nich do značné míry vychází z existující literatury, jejíž poznatky doplňuje studiem archivních pramenů v centrálních fondech) a pokouší se sestavit komplexní obraz českého školství v národnostně smíšených oblastech ve sledovaném období. Po mém soudu ale mohl tento materiál v dalších částech disertace využít komparativním způsobem, tj. poukázat na shody popř. rozdíly se situací na jihozápadě Čech. Tomu ostatně odpovídá i závěr disertační práce, kde se autor obsáhle vyjadřuje především k celkovému kontextu. Domnívám se tedy, že možnost jistého komparativního uchopení v rovině region – vyšší územní celek zůstala nevyužita.

Teprve počínaje 3. kapitolou Dr. Řeháček postihuje téma disertace. (Patrně nedopatřením se v textu projevilo chybné číslování kapitol. Kapitoly IV. 3 a IV. 4 svým časovým vymezením pro roce 1918 přesahují časový rámec kapitoly IV. *České menšinové školství v národnostně smíšených oblastech jihozápadu Čech před rokem 1918*. Vnímám to jako problém technické redakce, nikoli jako zásadní nedostatek disertace, a zmiňuji jej pouze s ohledem na její budoucí knižní vydání.) Při četbě 3. – 5. kapitoly jsem se na mnoha místech nemohla zbavit dojmu, že autor nic neopomenul, nic nevynechal. Patrně se zde projevily i vliv Řeháčkovy profese archiváře. Dávám tedy ke zvážení, zda by v případě vydání disertace v knižní podobě nebylo vhodné do textu přece jen zasáhnout a některé detailní informace upozadit, minimálně přesunout do poznámkového aparátu. Je skutečně třeba do hlavního textu zařazovat např. pojednání o všech školách? Nebylo by možné informace těchto poměrně obsáhlých a čtenářsky náročných pasáží textu zpracovat jiným způsobem, využít např. možnost tvorby přehledných tabulek a grafů? Nebylo by např. možné využít metodu typologickou a pracovat s typem školy, který by posloužil ke komparaci s reálně existujícími školami? Dávám tyto podněty autorovy pouze k úvaze. Jako jistá možnost se myslím nabízí i zpracování přílohy v podobě biografického lexikonu, do něhož by bylo rovněž možné přesunout část informací. Dost možná by realizace alespoň některého z těchto námětů zvýšila čtenářský komfort textu.

Disertační práce disponuje všemi součástmi požadovanými u prací tohoto typu. Jistou připomínku mám k úvodu, který je po mém soudu zbytečně rozčleněný do krátkých subkapitol. Domnívám se, že mnohem sofistikovaněji působí jeden kompaktní text, v němž jsou jednotlivé části i významově provázány (celkovému pojetí tématu odpovídají metody, struktura práce odráží cíle atp.). Velmi oceňuji skutečnost, že autor zpracoval místní rejstřík, neboť rejstříky se postupně vytrácejí i z disertací. Autor ke své práci připojil přiměřené množství příloh, které

považuji za funkční, avšak vyjma mapového materiálu je vnímám pouze jako ilustrující. Byla bych uvítala názorné grafy nebo tabulky.

Je evidentní, že Dr. Řeháček nadstandardním způsobem obsáhl velmi široké téma a z obrovské pramenné základny dokázal vytěžit maximum. Podařilo se mu vytvořit drobnohlednou mozaiku struktury a fungování českého menšinového školství v jihozápadních Čechách. K obhajobě tak předkládá minimálně po faktografické stránce kvalitní příspěvek nejen k dějinám českého školství, ale i k poznání složitých národnostních poměrů ve sledované oblasti. Domnívám se, že po jistých úpravách by disertace rozhodně měla vyjít tiskem. Výše uvedené připomínky a náměty uvádím pouze jako podklad do diskuse při obhajobě disertační práce, neboť nepovažuji za smysluplné v posudku disertační práce anotovat obsah jednotlivých kapitol.

Jako podnět pro obhajobu disertační práce navrhuji, aby se autor vyjádřil k podstatě vlastního interpretačního přínosu zkoumané problematiky.

S ohledem na výše uvedené kvality a doktorandem odvedenou badatelskou práci velmi ráda doporučuji disertační práci PhDr. Karla Řeháčka k obhajobě a v případě jejího zdárného průběhu rozhodně doporučuji udělení titulu Ph.D.

Doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D.

V Hradci |Králové 31. října 2018